

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

Рішення вченої ради  
Бердянського державного  
педагогічного університету  
від «2» вересня 2021 року  
(протокол № 1)

**Історія медицини та фізичної реабілітації**  
(назва навчальної дисципліни)

**ПРОГРАМА**  
обов'язкової навчальної дисципліни  
підготовки **бакалавра**  
(назва освітнього ступеня)  
спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія  
(шифр і назва спеціальності)

**Бердянськ  
2021 рік**

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: доктор педагогічних наук, професор кафедри біології, здоров'я людини та фізичної реабілітації Хатунцева С.М.

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету «20» липня 2021 року, протокол № 1.

## ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Історія медицини та фізичної реабілітації» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього ступеня *бакалавр*, галузі знань 22 Охорона здоров'я, спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія.

**Предметом** навчальної дисципліни є основні етапи розвитку медицини та фізичної реабілітації у зв'язку з історією культури народів.

**Міждисциплінарні зв'язки:** Для освоєння дисципліни «Історія медицини та фізичної реабілітації» здобувачі вищої освіти використовують результати навчання, сформовані при вивченні дисциплін «Історія України», «Соціально-гуманітарні науки», «Педагогіка та психологія», «Теорія та методика фізичного виховання», «Медичне право та судова медицина», «Основи практичної діяльності у фізичній терапії та ерготерапії»; освоєння даної дисципліни є важливою для подальшого вивчення дисциплін: «Фізіологія рухової активності», «Пропедевтика внутрішніх хвороб» та ін.

### 1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни "*Історія медицини та фізичної реабілітації*" є формування професійної компетентності студентів щодо сучасного розуміння розвитку медичної науки і практики у світі та в Україні у взаємозв'язку із загальною історією людства, інтерпретації розвитку медицини та фізичної реабілітації в історичній ретроспективі.

1.2. Основними завданнями дисципліни "*Історія медицини та фізичної реабілітації*" є

- сформуванню у студентів систему знань про основні етапи розвитку медицини та фізичної реабілітації у зв'язку з розвитком і зміною суспільно-економічних формацій, загальну періодизацію та хронологію розвитку біології, медицини та реабілітації;
- розширити уявлення про фактори, що впливають на історію та розвиток медицини та фізичної реабілітації і досягнення медицини на різних етапах розвитку світової історії; вклад видатних діячів світової та української медичної науки в національну і світову медицину; навчити правильно інтерпретувати та аналізувати розвиток біології, медицини та фізичної реабілітації в історичній ретроспективі; трактування основних історичних подій в галузі охорони здоров'я, застосовувати свої знання при вирішенні професійних задач;
- сформуванню уявлення про моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області.
- виховувати культуру професійної поведінки; навчити оволодівати сучасними знаннями впродовж життя, володіти прийомами самовдосконалення; розвивати навички ведення здорового способу життя.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентостей:

**ЗК 01.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

**ЗК 13.** Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

**ЗК 14.** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

**ЗК 15.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Та демонструвати такі результати навчання:

**ПР 01.** Демонструвати готовність до зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та проведення роз'яснювальної роботи серед пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади.

**ПР 04.** Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів фізичної терапії та ерготерапії.

**ПР 12.** Застосовувати сучасні науково-доказові дані у професійній діяльності.

**ПР 17.** Оцінювати результати виконання програм фізичної терапії та ерготерапії, використовуючи відповідний інструментарій, та за потреби, модифікувати поточну діяльність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредитів ЄКТС/90 години).

## **2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни**

**Тема 1.** Вступ до курсу. Стародавня історія медицини.

- Зародження історії медицини та реабілітації.
- Вивчення джерел, аналіз фактів.
- Стародавня історія медицини.

**Тема 2.** Загальноприйнята періодизація і хронологія первісної історії.

- Загальноприйнята періодизація і хронологія первісної історії.
- Становлення первісного суспільства близько 2 – 4 млн. років тому.
- Розквіт первісного суспільства ( 40 тис. років тому – X – V вв. до н.е.).
- Розкладення первісного суспільства (з X – V вв. до н.е.).
- Підходи в визначенні критеріїв людини.

**Тема 3.** Медицина та реабілітація в країнах античного світу.

- Лікування в країнах Сходу.
- Лікування в країнах Месопотамії.
- Лікування в Єгипті.
- Лікування в Індії.

- Лікування в Китаї
- Лікування в Греції.
- Медицина в Римі.

#### **Тема 4. Медицина та реабілітація раннього та розвиненого середньовіччя.**

- Медицина та реабілітація в ранішньому середньовіччі.
- Особливості розвитку медицини та реабілітації в середньовічних Індії, Тибету, Китаї.
- Медицина та реабілітація у Візантійській імперії.
- Медицина та реабілітація народів середньовічного Сходу.
- Медицина та реабілітація в державах Середньої Азії.
- Медицина та реабілітація в державах Закавказзя.
- Медицина та реабілітація в Середньовічній Європі.
- Медицина та реабілітація в Західній Європі в період пізнього середньовіччя – епоху Відродження.

#### **Тема 5. Медицина та реабілітація нового світу.**

- Становлення медицини в XVII - початку XVIII вв.
- Розвиток біології, медицини, реабілітації XVIII ст.
- Історичні аспекти формування медицини в Європі нового часу.
- Медицина в період розкладання феодалізму і наростання капіталістичних стосунків.

#### **Тема 6. Медицина та реабілітація XIX ст.**

- Загальний стан медицина на початок XIX ст.
- Видатні вчені-медики на початку XIX ст. та їх основні роботи.
- Формування та розвиток окремих біологічних та клінічних дисциплін.

#### **Тема 7. Медицина новітнього часу XIX та XX століття**

- Історія медицини після 1917 до 1940 рр.
- Історія формування та розвиток окремих напрямків.
- Охорона здоров'я і медицина в роки другої Світової війни.
- Стан історії світової медицини в XX ст.

#### **Тема 8. Історія становлення та розвитку охорони здоров'я в Україні.**

- Сучасні погляди на сутність та основні напрями роботи фізичної реабілітації. Основні напрями медицини та охорона здоров'я в Україні у XX ст.
- Земська медицина в Україні.
- Історичні аспекти охорони материнства та дитинства в Україні.

## Тема 9. Розвиток медицини та реабілітації в умовах сучасності.

- Аспекти історії медицини незалежної України з 1991 до сучасного часу.
- Порівняння історії медицини в Україні періодів 1890 – 1915 та 1990 – 2022 рр. Провідні дослідження нового часу. Основні напрямки, пріоритети та перспективи розвитку сучасної біології, медицини та реабілітації. Основні напрямки, пріоритети та перспективи розвитку сучасної фізичної терапії та ерготерапії.
- Фізична реабілітація в сучасній Україні.

### 3. Рекомендована література

#### Список рекомендованих джерел:

##### Базові

1. Історія медицини і медсестринства : навч. посіб. / Л.Ф. Луцик, В.Р. Малюта, В.І. Мельник, О.Г. Григола. – Київ : Медицина, 2018. – 376 с. : 32 с. іл. – ISBN 617-505-546-5.
2. Історія медицини : [підруч. для студентів вищ. мед. навч. закл.] / Ступак Ф. Я. — Вид. 3-тє, випр. і допов. — Київ : Книга-плюс, 2017. — 176 с. : іл., портр. — Бібліогр.: с. 172—173 та в підрядк. прим. — Імен. покажч.: с. 174—176. — ISBN 978-966-460-069-6
3. Історія медицини / Голяченко О., Ганіткевич Я. - 2-ге вид., допов. - Тернопіль : Укрмедкнига, 2016. - 326 с. : іл. - Імен. покажч.: с. 309-320. - Бібліогр.: с. 321-323. - ISBN 978-966-673-281-4
4. Європейська база медико-статистичної інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medstat.gov.ua/ukr/statreports/access.html>
5. Посібник до вивчення курсу «Історія медицини» [Електронний текст] / П. М. Полушкін. – Д.: ДНУ, 2016. – 242 с.
6. Міхеєнко, О.І. Підготовка майбутніх фахівців зі здоров'я людини до застосування здоров'язміцнювальних технологій: монографія. Суми : Університетська книга, 2017. 316 с.
7. Державна служба статистики. Охорона здоров'я України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Здоров'я населення України база даних «Здоров'я для всіх», центр медичної статистики МОЗ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medstat.gov.ua/ukr/news.html>
9. Сербова, О.В. Соціально-психологічна реабілітація дітей з порушенням психофізичного розвитку: навчальний посібник. Бердянськ : БДПУ, 2018. 278 с.

#### Додаткові

1. Історія медицини / Верхратський С. А. — К. : Здоров'я, 2011. — 352 с. — ISBN 966-463-035-1

2. Медицина в Україні. Медична біографістика. Випуск 2. Друга половина XIX століття. Літери А-К. Біобліографічний словник. — К., В-во українського фітосоціологічного центру, 2005. — 616 с.
3. Історія української медицини в датах та іменах / Я. В. Ганіткевич; Наук. т-во ім. Шевченка, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Львів. від-ня, Всеукр. лікар. т-во. — Л., 2004. — 368 с. — Бібліогр.: с. 361—364. — ISBN 966-7482-15-9
4. Українські лікарі-вчені першої половини XX століття та їхні наукові школи : біографічні нариси та бібліографія / Я. Ганіткевич ; Наук. т-во ім. Шевченка, Ін-т укр. археографії та джерелознав. ім. М. С. Грушевського НАН України. Львів. від-ня, Всеукр. лікарське т-во. - Л. : [б.в.], 2002. - 544 с.: іл. - ISBN 966-02-2255-x
5. Посібник до вивчення курсу «Історія медицини»/ П.М.Полушкін.– Д.:ДНУ, 2016.– 242 с. Електронне джерело [Архівовано 26 листопада 2019 у Wayback Machine.]
6. Верхратський С.А., Заблудовський П.Ю. Історія медицини: Нав. посібник.— 4-е вид., випр. і допов.— К. : Вища шк., 1991.— 431 с.: іл. ISBN 5-11-003591-0.
7. Збірник «Історія медицини» Під. ред. П.Ю. Заблудовського – К., Вища школа, 1978. – 158 с.
8. Основи здоров'я : підруч. для 9 кл. закл. заг.сер.освіти / І. Д. Бех, Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко, С. В. Страшко. — К: Видавництво «Алатон», 2017. — 224 с. (<http://surl.li/obmh> ).
9. Основи здоров'я 9 кл. : підруч. для закл. заг.сер.освіти / Н.І. Гущина, С.В. Василенко, Л.П. Колотій – Х : ТОВ «СИЦІЯ», 2017. – 192 с. (<http://surl.li/obmn> ).
10. Орловська, В.В. Здоров'я людини: навчально-метод. комплекс для ст-ів напряму «Здоров'я людини» : Ч. II / В В Орловська. Бердянськ : Видавець Ткачук О. В, 2016. 98 с.
11. Петрунько, О.В. Молодь та інноваційні технології : перспективи і ризики взаємодії : методичний посібник. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 84 с.
12. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів: Основи здоров'я (5 –9 класи). *Укладачі програми (2012 р.):* Т. Є. Бойченко, Т. В. Воронцова, О. Л. Москаленко, В. В. Дерев'яно, В. С. Пономаренко, Н. М. Полішук, С. С. Фіцайло (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas> )
13. Психофізіологічне забезпечення становлення фахівців у професіях типу "Людина - людина" : монографія / за заг. ред. О. М. Кокуна. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 266 с.
14. Сулима А.С. Методика навчання основ здоров'я, валеології та проведення виховної роботи з формування мотивації до здорового способу життя: тексти лекцій: навчально-методичний посібник для студентів ступеня вищої освіти бакалавр освітньої програми Середня освіта. Здоров'я людини спеціальності 014 Середня освіта (Здоров'я людини). Вінниця: 2019. 182с.
15. Творчий доробок Василя Григоровича Кременя в інноваційному розвитку освіти України: бібліографічний покажчик / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. Сухомлинського. К. : Знання України, 2017. 319 с.

16. Хатунцева С. М. Професійне самовдосконалення вчителя. Кредитно-модульний курс: навч. посіб. Бердянськ, 2016. 137 с.
17. Хатунцева, С.М. Формування у майбутніх учителів готовності до самовдосконалення у процесі індивідуалізації професійної підготовки: монографія. Харків : Діса Плюс, 2017. 432 с.
18. Булич, Е.Г. Валеологія. Теоретичні основи валеології : навч. посібник для ВНЗ / Е.Г. Булич, І.В. Муравов. К. : ІЗМН, 1997. 224 с.
19. Валецька Р.О. Основи валеології : підручник. Луцьк: Волинська книга, 2007. 348 с.
20. Грибан, В.Г. Валеологія : навчальний посібник для ВНЗ / В Г Грибан. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 256 с.
21. Грибан, В.Г. Валеологія [Електронний ресурс]: підручник для ст-тів ВНЗ / В Г Грибан. К. : Центр навчальної літератури, 2011.
22. Гриньова М. В. Методика викладання валеології. Полтава : АСМІ, 2001.155 с.
23. Осіпов В.М. Основи валеології : навчально-методичний комплекс / В. М. Осіпов. Бердянськ : БДПУ, 2013. 130 с.

#### **Методи навчання:**

Словесні: пояснення, розповідь, лекція, бесіда (вступна, бесіда-повідомлення, бесіда-повторення, репродуктивна, евристична) тощо.

Наочні: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження тощо.

Практичні: вправи, практичні роботи тощо.

**4. Форма підсумкового контролю успішності навчання:** залік.

**5. Система оцінювання**

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)